

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2012 m. gegužės 8 d.¹

Byla C-44/11

**Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst
prieš
Deutsche Bank AG**

(Bundesfinanzhof (Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„PVM — Portfelio valdymo paslaugos — Neapmokestinimas — Pagrindinės ir papildomos paslaugos — Paslaugų teikimo vieta“

1. Pagal PVM direktyvą² tam tikri finansiniai sandoriai neapmokestinami PVM. Jeigu paslaugų teikėjas ir jų gavėjas nėra įsisteigę toje pačioje šalyje, banko ir finansinių paslaugų teikimo vieta laikoma kliento verslo arba gyvenamoji vieta.

2. Vokietijos *Bundesfinanzhof* (Federalinis finansų teismas) nori išsiaiškinti, kaip minėtos normos taikomos portfelio valdymo paslaugai, kurią teikiant pagal pasirinktą strategiją klientas įgalioja banką kliento vardu ir sąskaita pirkti ir parduoti vertybinius popierius už mokesį, apskaičiuojamą kaip vertybinių popierių vertės procentinė dalis. Minėtas teismas taip pat nori sužinoti, ar tokių paslaugų sudedamosios dalys turi būti vertinamos atskirai, ar kartu, o jeigu kartu, tai kuri sudedamoji dalis kvalifikuojant yra svarbiausia.

Europos Sąjungos (ES) teisė

3. 2008 m., pagrindinėje byloje nagrinėjamais mokesčiais metais, tiek, kiek tai yra svarbu šiai bylai, PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Kai toliau išvardintos paslaugos teikiamos asmenims, įsisteigusiems už Bendrijos ribų, arba apmokestinamiesiems asmenims, įsisteigusiems Bendrijoje, bet ne toje pačioje šalyje, kurioje įsisteigęs paslaugų teikėjas, paslaugų teikimo vieta yra ten, kur paslaugas įsigyjantis asmuo yra įsisteigęs savo verslą arba turi nuolatinį padalinį, kuriam teikiamos paslaugos, arba, nesant tokios vietos, nuolatinė gyvenamoji vieta arba vieta, kur jis paprastai gyvena:

<...>

e) banko, finansiniai ir draudimo sandoriai, įskaitant perdraudimą, išskyrus seifų nuomą;

<...>³

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, p. 1).

3 — Anksčiau žr. 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 9 sk., 1 t., p. 23; toliau – Šeštoji direktyva) 9 straipsnio 2 dalies e punkto penktąją įtrauką; dabar žr. PVM direktyvos 59 straipsnio e punktą, taikomą tik ne ES įsikūrusiems klientams.

4. Pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a–g punktus valstybės narės privalo neapmokestinti PVM įvairios finansinio pobūdžio veiklos ir tai yra:

- „a) draudimo ir perdraudimo sandoriai, įskaitant su jais susijusias paslaugas, kurias teikia draudimo brokeriai ir draudimo agentai;
- b) paskolos suteikimas bei derybos dėl paskolos ir suteiktos paskolos priežiūra, kurią atlieka paskolą suteikęs asmuo;
- c) derybos ir visi sandoriai dėl paskolų garantijų ar laidavimo bei suteiktos paskolos finansinių garantijų priežiūra, kurią atlieka paskolą suteikęs asmuo;
- d) sandoriai, įskaitant derybas, dėl indėlių ir einamųjų sąskaitų, mokėjimų, pervedimų, skolų, čekių ir kitų apyvartinių dokumentų, išskyrus skolų išieškojimą;
- e) sandoriai, įskaitant derybas, dėl valiutos, banknotų ir monetų, naudojamų kaip atsiskaitymo priemonė, išskyrus kolekcionuojamas monetas ar banknotus, pavyzdžiui, aukso, sidabro ar kitų metalų monetas ar banknotus, kurie paprastai nėra naudojami kaip atsiskaitymo priemonė, arba numizmatinės vertės monetas;
- f) sandoriai, įskaitant derybas dėl akcijų, turtinių teisių bendrovėse ar asociacijose, obligacijų ir kitų vertybinių popierių, išskyrus dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teisę į prekes, ir 15 straipsnio 2 dalyje nurodytas teises ar vertybinius popierius;⁴
- g) specialių investicinių fondų⁵, kaip juos apibrėžia valstybės narės, valdymas;

<...>“

5. Iš minėtų nuostatų šiai bylai yra svarbūs f ir g punktai⁶. Pagal 135 straipsnio 1 dalį neapmokestinama PVM: h) nominalios vertės pašto ženklų, fiskalinių ir kitų panašių ženklų tiekimas; i) lažybos, loterijos ir kitų formų azartiniai lošimai; j) pastatų ir žemės, ant kurios jie pastatyti, tiekimas; k) žemės, kuri nėra užstatyta, tiekimas, išskyrus žemės statybai tiekimą; ir l) nekilnojamojo turto finansinė nuoma ar nuoma.

6. Pagal 135 straipsnio 2 dalies d punktą 135 straipsnio 1 dalies l punkte numatytas neapmokestinimas netaikomas seifų nuomai. Taigi tokie sandoriai apmokestinami PVM.

7. 2008 m. vasario mėn. Komisija pateikė Tarybai pasiūlymą dėl PVM direktyvos dalinio pakeitimo ir reglamento, kuriame nustatytos minėtos direktyvos įgyvendinimo priemonės draudimo ir finansinių paslaugų vertinimo srityje, pasiūlymą⁷. Tuose pasiūlymuose apibrėžiamos finansinėms paslaugoms apibūdinti vartojamos sąvokos, ir jie aktyviai tebeaptariami Taryboje, kuriai dar nepavyko susitarti⁸.

4 – 15 straipsnio 2 dalyje nurodomos tam tikros teisės į nekilnojamąjį turtą.

5 – Keliose kalbinėse versijose vietoj sąvokos „specialus“ vartojamas žodis, lygiavertis žodžiui „bendrasis“ arba „kolektyvinis“, ir yra aišku, kad ši nuostata susijusi tik su bendraisiais fondais (pavyzdžiui, žr. 2006 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Abbey National*, C-169/04, Rink. p. I-4027, 53 ir paskesnius punktus); žr. šios išvados 15 punktą.

6 – Anksčiau – Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 5 papunktis.

7 – Atitinkamai COM(2007) 747 final ir COM(2007) 746 final.

8 – Žr. tarpinstitucinį dokumentą 2007/0267(CNS) interneto svetainėje <http://register.consilium.europa.eu>. Naujausioje pirmininkaujančios valstybės narės parengtoje pažangos ataskaitoje dėl Tarybos direktyvos ir reglamento, susijusių su draudimo ir finansinių paslaugų apmokestinimu PVM, pasiūlymų (2011 m. gruodžio 14 d. Tarybos dokumentas 18650/11), gana palankiai vertinama jau padaryta pažanga ir išreikštas ryžtas toliau siekti bendro susitarimo.

Juos pateikdama Komisija nurodė, kad finansinių paslaugų apibrėžtys paseno, todėl valstybės narės ėmė nevienodai jas aiškinti ir taikyti. Ūkio subjektai ir mokesčių institucijos susiduria su sudėtingais teisiniais klausimais, skirtinga administravimo praktika ir teisiniu neapibrėžtumu, dėl to teismuose daugėja bylų ir didėja administravimo išlaidos.

Nacionalinė teisė

8. 2008 m. Apyvartos mokesčio įstatymo (*Umsatzsteuergesetz*, toliau – *UStG*), priimto 2005 m., 3a straipsnio 3 dalyje, 3a straipsnio 4 dalies 6 punkto a papunktyje ir 4 straipsnio 8 dalies e ir h punktuose, aiškinamuose kartu, dėl „prekybos vertybiniais popieriais sandorių ir derybų dėl šių sandorių, išskyrus vertybinių popierių saugojimą ir valdymą“, dėl „investicinių fondų aktyvų valdymo pagal Investicijų įstatymą (*Investmentgesetz*) ir dėl pensijų sistemų valdymo pagal Draudimo priežiūros įstatymą (*Versicherungsaufsichtsgesetz*)“ buvo iš esmės numatyta, kad: i) tokie sandoriai neapmokestinami PVM; ii) jeigu klientas yra prekybininkas, paslauga laikoma suteikta kliento verslo ar nuolatinės buveinės vietoje, atsižvelgiant į aplinkybes; ir iii) jeigu klientas nėra prekybininkas ir gyvena arba yra įsisteigęs kitos šalies teritorijoje, paslauga laikoma suteikta toje šalyje.

9. Tačiau pagal 2008 m. gruodžio 9 d. Federalinės finansų ministerijos išleistą administracinę potvarkį *UStG* 3a straipsnio 3 dalis ir 4 dalies 6 punkto a papunktis neturėjo būti taikomi nustatant turto valdymo paslaugų teikimo vietą. Be to, nebuvo galima remtis ir PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punktu, kuriame nebuvo nurodyta, kad juo siekiama apimti kitus, nei šiame punkte išvardytieji, sandorius. Kalbant apie neapmokestinimą PVM, minėtos direktyvos 135 straipsnio 1 dalis buvo suformuluota vienareikšmiškai ir joje turto valdymas nebuvo nurodytas. Todėl portfelių valdymas, kaip viena paslauga, turėjo būti apmokestinamas PVM ir neapmokestinamas šiuo mokesčiu pagal *UStG* 4 straipsnio 8 dalies e punktą.

Faktinės aplinkybės, procedūra ir pateikti prejudiciniai klausimai

10. *Deutsche Bank* teikia paslaugas investuotojams, kurie šiam bankui nurodo jų vardu savo nuožiūra ir be išankstinių nurodymų, tačiau pagal investuotojo pasirinktą strategiją valdyti vertybinių popierių portfelius, taip pat imtis visų atitinkamų priemonių šiems portfeliams valdyti. *Deutsche Bank* gali disponuoti vertybiniais popieriais investuotojo vardu ir sąskaita. Investuotojas moka metinį mokestį, kuris sudaro 1,8 % valdomo turto vertės, į jį įeina dalis už valdymą, sudaranti 1,2 % valdomo turto vertės, ir 0,6 % dalis už vertybinių popierių pirkimą ir pardavimą. Mokestis taip pat apima sąskaitos ir portfelio administravimą bei komisinius nuo investicinių fondų vienetų įsigijimo. Investuotojai reguliariai gauna pažangos ataskaitas ir gali bet kada nedelsiant įpareigoti banką nutraukti vertybinių popierių valdymą.

11. Savo 2008 m. gegužės mėn. preliminarioje deklaracijoje *Deutsche Bank* darė prielaidą, kad jo teikiamos paslaugos, susijusios su vertybinių popierių portfelių valdymu, pagal *UStG* 4 straipsnio 8 dalį yra neapmokestinamos PVM, jeigu jos teikiamos Vokietijoje ir ES įsikūrusiems investuotojams, o pagal *UStG* 3a straipsnio 4 dalies 6 punkto a papunktį – neapmokestinamos PVM, jeigu teikiamos kitur įsikūrusiems investuotojams. Mokesčių administratorius su tuo nesutiko, todėl dabar *Bundesfinanzhof* dėl šio ginčo nagrinėja apeliacinį skundą teisės klausimu.

12. *Bundesfinanzhof* klausia:

„1. Ar turto valdymas naudojant vertybinius popierius (portfelio valdymas), kai apmokestinamasis asmuo už atlygį savo nuožiūra priima sprendimą pirkti ir parduoti vertybinius popierius ir šį sprendimą įgyvendina juos pirkdamas ir parduodamas, neapmokestinamas:

— tik kaip investicinių fondų valdymas bendrai keliems investuotojams pagal Direktyvos 2006/112/EB 135 straipsnio 1 dalies g punktą, arba taip pat

— kaip individualus portfelio valdymas pavienių investuotojų naudai pagal Direktyvos 2006/112/EB 135 straipsnio 1 dalies f punktą (su vertybiniais popieriais susiję sandoriai arba kaip derybos dėl tokių sandorių)?

2. Kokią reikšmę, apibrėžiant pagrindinę ir papildomą paslaugą, turi kriterijus, kad papildoma paslauga klientams yra ne tikslas, o priemonė geriausiomis sąlygomis gauti pagrindinę paslaugos teikėjo paslaugą, atsižvelgiant į tai, kad papildomos paslaugos kaina apskaičiuojama atskirai ir ją gali teikti trečiasis asmuo?
3. Ar Direktyvos 2006/112/EB 56 straipsnio 1 dalies e punktas taikomas tik šios direktyvos 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose išvardytoms paslaugoms, ar ir turto valdymui naudojant vertybinius popierius (portfelio valdymas), net jeigu šis sandoris nepatenka į pastarosios nuostatos taikymo sritį?“

13. Rašytines pastabas pateikė *Deutsche Bank*, Vokietijos ir Nyderlandų vyriausybės ir Komisija. Mokesčių administratorius, *Deutsche Bank*, Vokietijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija 2012 m. kovo 1 d. posėdyje pateikė žodines pastabas.

Vertinimas

Pirminės pastabos

14. Neginčijama, kad nagrinėjamos paslaugos nėra „specialių investicinių fondų valdymas“, kaip tai apibrėžta PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies g punkte.

15. Minėta nuostata susijusi su bendraisiais fondais, kuriuose daug investicijų yra sutelkiamos ir paskirstomos įvairiems vertybiniais popieriams, kuriuos galima veiksmingai valdyti siekiant optimizuoti rezultatus, o atskiros investicijos į juos gali būti gana kuklios; tokie fondai savo investicijas valdo savo vardu ir sąskaita, o kiekvienam investuotojui priklauso fondo dalis (vienas arba daugiau vienetų), bet ne pačios fondo investicijos. Kita vertus, nagrinėjamos paslaugos apskritai susijusios su vieno asmens turtu, kurio bendra vertė turi būti pakankamai didelė, kad jis galėtų būti šitokiu būdu pelningai valdomas; portfelio valdytojas perka ir parduoda investicijas investuotojo vardu ir sąskaita, o investuotojas per visą sutarties galiojimo laiką ir jam pasibaigus išlaiko atskirų vertybinių popierių nuosavybės teisę.

16. Be to, neginčijama, kad atitinkami vertybiniai popieriai nėra „dokumentai, patvirtinantys nuosavybės teisę į prekes“, arba „15 straipsnio 2 dalyje nurodytos teisės ar vertybiniai popieriai“, t. y. sandoriai, kuriems netaikomas PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas. Šios paslaugos taip pat neapsiriboja vien vertybinių popierių saugojimu, kuriam neapmokestinimas taip pat netaikomas.

17. Pagrindinis su dviem pirmaisiais klausimais susijęs dalykas – ar atitinkamos paslaugos yra vertybinių popierių „sandoriai“, „įskaitant derybas <...>, išskyrus sandorius dėl <...> valdymo“, pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą neapmokestinami PVM.

18. Remiantis nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir paties *Deutsche Bank* pastabomis, šios paslaugos skirstomos į tris kategorijas, kurias galima apibendrinti taip: a) sprendimo dėl to, kokius vertybinius popierius pirkti ar parduoti ir kada tai padaryti, priėmimas naudojantis išmanančių specialistų išvadomis ir remiantis rinkų stebėjimu; b) šių sprendimų įgyvendinimas faktiškai perkant ir

parduodant vertybinius popierius⁹; ir c) kelios labiau administracinio pobūdžio paslaugos, susijusios su vertybinių popierių valdymu.

19. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar pirmiau a ir b punktuose nurodytoms paslaugų kategorijoms taikomas direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas PVM neapmokestinimas. Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikės apsvarstyti, be kita ko, ar „bendrai vertinamos suteiktos paslaugos turi sudaryti atskirą visumą, atliekančią derybų paslaugoms būdingas ir esmines funkcijas“¹⁰.

20. Tebesiekdamas išsiaiškinti neapmokestinimo PVM galimybę pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą, antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išsiaiškinti teismo praktiką dėl susijusių paslaugų apmokestinimo PVM tais atvejais, kai vieną paslaugą galima laikyti „pagrindine“, o kitą (-as) – papildoma (-omis), kad jas kartu būtų galima laikyti viena paslauga¹¹. Iš klausimo formuluotės atrodo, kad jis iš esmės susijęs su a ir b punktuose nurodytų paslaugų, kurių įkainius *Deutsche Bank* apskaičiuoja atskirai, santykiu. Tačiau iš nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktų motyvų galima spręsti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat rūpi c punkte nurodytos paslaugos, kurių kaina, atrodo, yra įtraukta į a ir b punktuose nurodytoms paslaugoms apskaičiuojamą kainą.

21. Minėti du dalykai yra aiškiai ir glaudžiai susiję. Iš tikrųjų juos galima laikyti iš esmės vienu klausimu. Todėl pradėsiu juos nagrinėti kartu; taip išnagrinėsiu vieną iš 1 klausimo aspektų ir atsakysiu į antrąjį klausimą. Paskui išnagrinėsiu svarbiausią 1 klausimo aspektą ir galiausiai trečiąjį klausimą, susijusį su kita PVM direktyvos nuostata.

Aprašytų paslaugų tarpusavio santykis (pirmasis ir antrasis klausimai)

22. Visi rašytines pastabas pateikę asmenys sutinka, kad portfelio valdymą, kaip jis aprašytas nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, reikėtų laikyti viena ūkine operacija arba bent jau vienodai vertinama PVM požiūriu remiantis pagrindine teikiama paslauga. Jie pripažįsta, kad galimas suskirstymas į sudedamąsias dalis, kaip antai portfelio organizavimą, rinkų vertinimą, vertybinių popierių pirkimą ir pardavimą, sąskaitų tvarkymą ir t. t., tačiau teigia, kad parduodamas „produktas“ apima visas šias paslaugas, o klientas yra suinteresuotas gauti naudą iš vienos paslaugos, o ne daugybės sudedamųjų paslaugų. Jie taip pat sutaria, kad vien administraciniai paslaugos komponentai yra nereikšmingi arba papildomi ir neturėtų turėti įtakos bendram kvalifikavimui.

23. Su tuo sutinku ir aš.

24. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, jeigu sandorį sudaro dalių visuma, reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, siekiant nustatyti, ar yra teikiama dvi, ar daugiau atskirų paslaugų, ar viena bendra paslauga. Nors paprastai kiekvieną sandorį reikia laikyti atskiru ir savarankišku, sandorio, kurį ekonominiu požiūriu sudaro viena bendra paslauga, nereikėtų dirbtinai skaidyti, kad nebūtų iškreiptas PVM sistemos veikimas. Be to, tam tikromis aplinkybėmis kelias formaliai skirtingas paslaugas, kurios gali būti teikiamos atskirai, reikia laikyti vienu sandoriu, kai jos nėra savarankiškos. Paslauga laikoma viena: i) jeigu du ar daugiau teikiamų paslaugos elementų yra taip glaudžiai susiję, kad sudaro vieną nedalomą ekonominę paslaugą, kurią būtų dirbtina skaidyti; arba ii) jeigu vienas ar daugiau elementų sudaro pagrindinę paslaugą, o kiti yra pagalbiniai. Visų pirma paslauga laikoma papildančia pagrindinę

9 — Neginčijama, kad pats pirkimas ir pardavimas yra „sandoriai <...> dėl <...> vertybinių popierių“, pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą neapmokestinami PVM. Šioje byloje nagrinėjama paslauga yra sandorio vykdymas kliento vardu.

10 — Pavyzdžiui, žr. 2009 m. spalio 22 d. Sprendimo *Swiss Re Germany Holding* (C-242/08, Rink. p. I-10099) 45 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

11 — Pavyzdžiui, žr. 2011 m. kovo 10 d. Sprendimą *Bog ir kt.* (C-497/09, C-499/09, C-501/09 ir C-502/09, Rink. p. I-1457) 54 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

paslaugą, jei klientams ji pati yra ne tikslas, o priemonė geriausiomis sąlygomis naudotis teikiama pagrindine paslauga. Nors faktinę padėtį konkrečioje byloje turi nustatyti nacionalinis teismas, Teisingumo Teismas gali pateikti šiam teismui visą informaciją apie ES teisės aiškinimą, galinčią padėti jam išnagrinėti bylą¹².

25. Atrodo, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad vertybinių popierių pirkimo ir pardavimo paslaugą (kurią šios išvados 18 punkte ir paskesniuose punktuose priskyriau prie b punkto) reikėtų laikyti papildančia turto valdymo paslaugą (kurią priskyriau prie a punkto), jeigu ne tai, kad Sprendime *RLRE Tellmer Property*¹³ Teisingumo Teismas pabrėžė, jog valymo paslaugą, kurią jis laikė atskira nuo gyvenamųjų patalpų nuomos, galėjo teikti trečiasis asmuo ir (arba) dėl jos galėjo būti išrašoma atskira sąskaita.

26. Man atrodo, teisinga būtų pirmiausia ne aiškintis, kuri iš dviejų paslaugų, mano išskirtų į a ir b punktus, gali būti pagrindinė, o kuri papildoma, bet išnagrinėti, ar jos yra taip glaudžiai susijusios, kad objektyviai sudaro vieną nedalomą ekonominę paslaugą, kurią būtų dirbtina skaidyti. Mano nuomone, jos yra šitaip glaudžiai susijusios.

27. Vokietijos vyriausybė pažymėjo, kad teismo praktikoje vertinimas, ar du arba daugiau elementų sudaro vieną ekonominę paslaugą, atliekamas įprasto arba vidutinio vartotojo požiūriu¹⁴. Sutinku su tokia pozicija. Net jeigu kai kuriuose iš tų sprendimų Teisingumo Teismas tomis aplinkybėmis taip pat vartojo sąvoką „objektyviai“, vidutinio vartotojo požiūris į paslaugos rūšį pagal savo esmę yra objektyvus kriterijus, palyginti su konkretaus vartotojo subjektyviu požiūriu į konkretų sandorį. Norėčiau pridurti, jog Sprendime *Bog ir kt.* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reikia atsižvelgti į vartotojo požiūriu „kokybiškai dominuojančius elementus“¹⁵.

28. Įprasto paslaugų, kaip nagrinėjamosios šioje byloje, kliento požiūriu, t. y. požiūriu asmens, kuris turi nemažą kapitalą investuoti, tačiau neturi laiko ir (arba) patirties, reikalingos, kad galėtų pats jį tinkamai valdyti, kompleksinės paslaugos, kurias išskyriau į a ir b punktus, kaip jos aprašytos nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, sudaro vieną nedalomą paslaugą.

29. Neteigių, kad į a ir b punktus suskirstytos paslaugos yra tokios neatskiriamos, kad nė vienos iš jų negalima siūlyti atskirai. Atvirkščiai, investuotojas, norintis žinoti, kaip geriausiai valdyti savo portfelį, tačiau pasirengęs pats inicijuoti sandorius, galėtų kreiptis dėl konsultacinių paslaugų ir paskui pats faktiškai priimti sprendimus. O investuotojas, žinantis, ką nori nusipirkti ir parduoti ir kada tai padaryti, tačiau siekiantis išvengti su sandorių vykdymu susijusių rūpesčių, galėtų vien tam tikslui pasamdyti tarpininką. Kitaip nei minėtais dviem atvejais, portfelio valdymo sutartis, kurią siūlo *Deutsche Bank* ir kuri aprašyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, skirta siekiantiesiems gauti vieną bendrą paslaugą.

30. Be to, nors į a ir b punktus suskirstytas paslaugas galima siūlyti atskirai, nė viena iš jų negali būti atskirai tinkama jokiai nuosekliai tikslui pasiekti. Sprendimas dėl geriausio vertybinių popierių pirkimo, pardavimo ar išlaikymo būdo būtų beprasmis, jeigu šis būdas niekada nebūtų įgyvendintas; o pirkimas ir pardavimas (arba atitinkamu atveju – nepirkimas ir nepardavimas) nesant racionalaus ir informacija pagrįsto sprendimų priėmimo proceso iš esmės reikštų atsitiktinius veiksmus. Sprendimas

12 — Pavyzdžiui, žr. 2005 m. spalio 27 d. Sprendimo *Levob Verzekerings ir OV Bank* (C-41/04, Rink. p. I-9433) 19–23 punktus; 2007 m. kovo 29 d. Sprendimo *Aktiebolaget NN* (C-111/05, Rink. p. I-2697) 21–23 punktus; 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Everything Everywhere* (C-276/09, Rink. p. I-12359) 21–26 punktus; 11 išnašoje nurodyto Sprendimo *Bog ir kt.* 51–55 punktus.

13 — 2009 m. birželio 11 d. Sprendimo (C-572/07, Rink. p. I-4983) 22–24 punktai.

14 — Žr. 1999 m. vasario 25 d. Sprendimo *CPP* (C-349/96, Rink. p. I-973) 29 punktą; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Levob Verzekerings* 20 ir 22 punktus; 2007 m. birželio 21 d. Sprendimo *Ludwig* (C-453/05, Rink. p. I-5083) 17 punktą; 2010 m. vasario 11 d. Sprendimo *Graphic Procédé* (C-88/09, Rink. p. I-1049) 20 punktą ir 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Everything Everywhere* 26 punktą.

15 — Nurodytas 11 išnašoje, 76 punktą. Tiesa, toji pozicija buvo susijusi su priskyrimu prie prekių tiekimo ar paslaugų teikimo, tačiau man atrodo, kad tas pats kriterijus vienodai reikšmingas kvalifikuojant kaip vieną paslaugą arba kaip atskiras paslaugas.

pirkti arba parduoti ar neparduoti arba nepirkti yra taip glaudžiai susijęs su pagal rekomendaciją arba be jos atliktu veiksmu, kad šie du dalykai – iš esmės ir įvykiams klostantis įprastai – yra dvi to paties medalio pusės. Todėl kai pačiam investuotojui trūksta būtinų išteklių, gana racionalu, kad jis paveda patikimam trečiajam asmeniui priimti sprendimą ir jį įgyvendinti.

31. Mano vertinimo nekeičia vien ta aplinkybė, kad tipinėje *Deutsche Bank* sutartyje į a ir b punktus išskirtoms paslaugoms nurodyta atskira procentinė dalis. Sprendime *RLRE Tellmer Property*¹⁶ Teisingumo Teismas atskirų sąskaitų išrašymo aplinkybės nelaikė kriterijumi, lemiančiu tai, ar teikiama viena bendra paslauga, ar atskiros paslaugos. Jis veikiau pažymėjo tą aplinkybę kaip patvirtinančią skirtingą toje byloje nagrinėtų nuomojamų butų ir gyvenamosios paskirties pastatų bendrų plotų valymo pobūdį. Be to, Sprendime *Bog ir kt.*¹⁷ Teisingumo Teismas pabrėžė, kad jeigu maisto ir gėrimų tiekėjas tiekia maistą, indus, stalo įrankius ir aptarnaujantįjį personalą, vertinant, ar buvo suteikta viena paslauga, nėra svarbu, ar maisto ir gėrimų tiekėjas pateikė vieną sąskaitą faktūrą už visus elementus, ar vis dėlto atskiras sąskaitas faktūras už skirtingus elementus. Ir nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti šį aspektą, *Deutsche Bank* per posėdį nurodė, kad bendras jo mokestis buvo padalytas dėl istoriškai susiklosčiusių priežasčių, susijusių su pelno apmokestinimu, todėl šis jo padalijimas neatspindėjo dalykų, už kuriuos jis buvo nominaliai nustatomas, santykių verčių.

32. Jeigu į a ir b punktus išskirtas paslaugas, susietas į vieną visumą, reikia laikyti viena nedaloma ekonomine paslauga, kurią būtų dirbtina skaidyti, nors kitomis aplinkybėmis ją vis dar būtų galima teikti kaip atskiras paslaugas, jos aiškiai sudaro pagrindinę paslaugą, kurią mano į c punktą išskirtos labiau administracinės paslaugos papildo. Remiantis bylos medžiaga, tokios paslaugos apima mokėjimus pagal sandorius, palūkanas iš turimų vertybinių popierių ir atsiskaitymą klientui už šiuos du dalykus. Jos yra siūlomos kartu su pagrindine paslauga patogumo sumetimais, kaip „priemonė geriausiomis sąlygomis naudotis“ šia paslauga, kaip nurodyta teismo praktikoje. Todėl PVM požiūriu jos turėtų būti vertinamos taip pat.

33. Tačiau kyla klausimas, ar į a ir b punktus išskirtoms paslaugoms, vertinamoms kartu, taikomas PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktas.

Paslaugų kvalifikavimas 135 straipsnio 1 dalies f punkto atžvilgiu (pirmasis klausimas)

34. *Deutsche Bank* ir Komisija teigia, kad nagrinėjamos paslaugos yra neapmokestinamos pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą; mokesčių administratorius, Vokietijos, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės vyriausybės teigia, kad šios paslaugos nėra neapmokestinamos PVM. Pateikti argumentai susiję, be kita ko, su PVM direktyvos aiškinimui taikomais principais ir šiomis aplinkybėmis nagrinėjamo neapmokestinimo PVM kaip vienos iš finansiniams sandoriams taikomų išimčių tikslu.

35. Remiantis nuoseklia teismo praktika, PVM direktyvos 131–137 straipsniuose numatyti neapmokestinimo PVM atvejai yra savarankiška Europos Sąjungos teisės sąvoka, kurios tikslas – išvengti PVM sistemos taikymo valstybėse narėse skirtumų. Vartojamos sąvokos turi būti aiškinamos griežtai, nes neapmokestinimo PVM atvejai yra bendrojo principo, kad PVM renkamas nuo kiekvienos apmokestinamojo asmens atlygintinai suteiktos paslaugos, išimty. Vis dėlto jos privalo būti aiškinamos

16 — Nurodytas 13 išnašoje.

17 — Nurodytas 11 išnašoje; žr. 57 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

pagal siekiamus tikslus ir atitikti nuo PVM sistemos neatsiejamo mokesčių neutralumo principo reikalavimus, pagal kuriuos viena su kita konkuruojančias panašias paslaugas PVM tikslais draudžiama vertinti skirtingai¹⁸. Taigi griežtas aiškinimas nereiškia, jog vartojamos sąvokos turėtų būti aiškinamos taip, kad išimties netektų joms numatyto poveikio¹⁹.

36. PVM direktyvos ar jos pirmtakės Šeštosios direktyvos preambulė ar šių teisės aktų rengimo istorija aiškiai nerodo, kokio poveikio siekta neapmokestinant PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies b–g punktuose (anksčiau – Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 1–6 papunkčiai) nurodytų finansinių sandorių PVM. Tačiau Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad šis tikslas yra palengvinti sunkumus, susijusius su apmokestinimo pagrindo ir atskaitomos PVM sumos nustatymu bei išvengti vartojimo paskolos kainos didėjimo²⁰. Kalbant konkrečiau, sandorių, susijusių su specialių investicinių fondų valdymu, neapmokestinimo PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą tikslas – padėti smulkiems investuotojams lengviau investuoti į vertybinius popierius naudojant investavimo subjektus. Juo siekiama užtikrinti, kad bendra PVM sistema būtų mokestiniu požiūriu neutrali, kalbant apie pasirinkimą, ar investuoti į vertybinius popierius tiesiogiai, ar per bendrąsias įmones²¹.

37. Teisingumo Teismas nėra nurodęs nieko panašaus dėl 135 straipsnio 1 dalies f punkte nurodyto neapmokestinimo konkretaus tikslo. Tačiau jis yra apibrėžęs šio neapmokestinimo taikymo sritį. Kad teikiamos paslaugos patektų į šią taikymo sritį, jos, vertinamos plačiai, turi sudaryti akivaizdžią visumą ir iš esmės atitikti konkrečias esmines toje nuostatoje aprašytos paslaugos funkcijas. Neapmokestami PVM tik tie sandoriai, kurie gali sukurti, pakeisti arba panaikinti šalių teises ir pareigas, susijusias su vertybiniais popieriais, o ne administracinės paslaugos, kurios šios padėties nepakeičia, ar operacijos, susijusios su finansinės informacijos teikimu. „Derybos“ reiškia tarpininko veiklą, tarpininkas neveikia kaip sutarties, susijusios su finansiniu produktu, šalis ir jo veikla yra kas kita nei sutartinių paslaugų teikimas pagal sutartį, kurio paprastai imasi tokių sutarčių šalys. Tai yra sutarties šaliai suteikta paslauga, už kurią ši šalis atlygina kaip už atskirą tarpininkavimo veiklą²².

38. Susidariau nuomonę, kad nagrinėjamos paslaugos, vertinamos plačiai, sudaro akivaizdžią visumą. Ar ši visuma iš esmės atitinka konkrečias esmines funkcijas, aprašytas 135 straipsnio 1 dalies f punkte? Teisingumo Teismui svarbu pateikti aiškų atsakymą. Dėl labai skirtingos valstybių narių praktikos kyla žalingi padariniai bendros PVM sistemos derinimui ir konkurencijai ES.

39. Pirmiausia, kalbant apie „akivaizdžios visumos“ pobūdį, mokesčių administratorius ir Vokietijos, Nyderlandų bei Jungtinės Karalystės vyriausybės laikosi nuomonės, kad portfelio valdymo esmė – patirtis, kuri lemia portfelio struktūrą ir yra priimtų sprendimų atitinkamai pirkti arba parduoti

18 — Neutralumo sąvoka PVM srityje vartojama dviem prasmėmis: viena vertus, PVM turi neutralų poveikį apmokestinamiesiems asmenims, t. y. jiems patiems neturi tekti mokesčio našta; kita vertus, kaip yra šioje byloje, jis neturėtų būti taikomas diferencijuotai, iškreipiant panašių paslaugų konkurenciją.

19 — Pavyzdžiui, žr. 2011 m. kovo 10 d. Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* (C-540/09, Rink. p. I-1509) 19 ir 20 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Everything Everywhere* 31 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

20 — Žr. 19 išnašoje minėto Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* 21 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką; generalinio advokato N. Jääskinen išvados 22 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką. Savo išvados, pateiktos byloje *CSC* (C-235/00, Rink. p. I-10237), 24 ir 25 punktuose generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo konstatavo, kad tikslas buvo neapmokestinti „sandorius, kurie, atsižvelgiant į jų dažnumą ir įprastą pobūdį, yra pagrindinis valstybių narių finansinių sistemų ir todėl jų ekonominės veiklos komponentas“. Doktrinoje reiškiamą nuomonę, kad Šeštojoje direktyvoje numatyti neapmokestinimo PVM atvejai iš esmės išsamiai atspindėjo iki 1977 m. (visų pirma Prancūzijoje) galiojusias nacionalines taisykles, pavyzdžiui, žr. C. Amand ir V. Lenoir „Pro rata deduction by financial institutions – gross margin or interest?“, *International VAT Monitor* 2006, p. 17; R. de la Feria „The EU VAT treatment of insurance and financial services (again) under review“, *EC Tax Review* 2007, p. 74; O. Henkow „Financial activities in European VAT“, *Kluwer Law International*, 2008, p. 87–90.

21 — T. y. „specialūs investiciniai fondai“ pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą. Žr. 5 išnašoje nurodyto Sprendimo *Abbey National* 62 punktą. Paskesniame 2007 m. birželio 28 d. Sprendime *JP Morgan Fleming Claverhouse* (C-363/05, Rink. p. I-5517) smulkieji investuotojai nebeminimi (45 punktas). Naujausioje pirmininkaujančios valstybės narės siūlomos pakeitimų direktyvos pažangos ataskaitoje (žr. 8 išnašą) nurodoma, jog „kai kurios valstybės narės <...> mano, kad atleidimas nuo PVM turėtų būti taikomas tik investiciniams fondams, renkantiems smulkiųjų investuotojų santaupas“.

22 — Žr. 20 išnašoje nurodyto Sprendimo *CSC* 25, 28, 38 ir 39 punktus.

vertybinius popierius arba jų neliesti pagrindas. Pasinaudojus šia patirtimi gali būti sudaromi sandoriai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos šalių teisės ir pareigos, susijusios su vertybiniais popieriais, tačiau šie sandoriai yra tik šalutiniai, palyginti su pagrindine funkcija užtikrinti pageidaujamą vartotojo investicijų grąžą ir (arba) padidinti jų vertę.

40. Tačiau *Deutsche Bank* ir Komisijai paslaugos esmė yra aktyvus vertybinių popierių pirkimas ir pardavimas pagal pasirinktą strategiją. Nors pati patirtis labai svarbi, tai tėra būtina šios veiklos sąlyga, o investuotojo interesas yra matyti, kad būtini sandoriai atliekami. *Deutsche Bank* priduria, kad sutartinė pareiga yra taikyti pasirinktą strategiją, o ne gauti apibrėžtas pajamas ar vertės padidėjimą. Net jeigu priimamas sprendimas kol kas neliesti vertybinio popieriaus, pasinaudojimas patirtimi vis tik *gali* pakeisti atitinkamų šalių tarpusavio teisinę ir finansinę padėtį²³.

41. Atsižvelgiant į mano atliktą visos teikiamos paslaugos aspektų tarpusavio santykio analizę, reikia išnagrinėti paslaugą kaip visumą, siekiant nustatyti, ar ji patenka į PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sritį.

42. Tos visos paslaugos dalis apima sandorius, kuriais *faktiškai* sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos šalių teisės ir pareigos vertybinių popierių atžvilgiu. Nors dėl likusiosios visos paslaugos dalies (atitinkamos finansinės patirties panaudojimo) *gali* būti atliekami veiksmai, kuriais sukuriamos, pakeičiamos ar panaikinamos tokios teisės ir pareigos, jie lygiai taip pat gali būti ir neatliekami.

43. Sutinku su mokesčių administratoriumi ir pastabas pateikusiomis vyriausybėmis, kad būtent likusioji visos paslaugos dalis apibrėžia visos paslaugos pobūdį vartotojo požiūriu. Konkrečią investavimo strategiją pasirinkęs klientas yra suinteresuotas matyti, kad ši strategija yra taikoma. Tai, ar vertybiniai popieriai yra faktiškai perkami ar parduodami, jam yra mažiau svarbu nei įsitikinimas, kad jo investicijos bet kuriuo konkrečiu momentu yra tvarkomos pagal šią strategiją. Jis nori būti tikras, kad visi atliekami sandoriai būtų vykdomi tinkamu momentu, taip pat kad vertybiniai popieriai nebus perkami ar parduodami tada, kai pageidautina palaukti. Kaip buvo pažymėta per posėdį, didžiausią „patirties“, o ne „sandorių“ kaip paslaugos elemento svarbą patvirtina tai, kad mokestis grindžiamas tik atitinkamos investicijos verte, ir galimų įvykdyti sandorių skaičius ar apimtis jam neturi įtakos.

44. Antra, neginčijama, kad nors nagrinėjamos paslaugos nepatenka į PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies g punktą (kuriame neapmokestinamas PVM specialių investicinių fondų valdymas), jos iš esmės yra tokio valdymo atitikmuo, tačiau atskirų aktyvų, o ne bendrųjų fondų atžvilgiu. Nors šiuo klausimu ir sutariama, dėl jo pateikti skirtingi argumentai.

45. *Deutsche Bank* ir Komisija pažymi, jog investuotojas, pageidaujantis, kad jo turtas būtų kompetentingai prižiūrimas, gali pasirinkti nagrinėjamą portfelio valdymą (bent jau kol turi pakankamai kapitalo, kad tokia paslauga jam apsimokėtų) arba investavimą į bendrąjį fondą (nepaisant kapitalo dydžio), ir abi šios galimybės yra tiesioginio investavimo į vertybinius popierius alternatyvos. Nors jo pasirinkimą gali veikti kelios aplinkybės, dėl skirtingo PVM vertinimo jis gali pasirinkti neapmokestinamą alternatyvą. Taip, priešingai PVM neutralumo principui, būtų iškreipiama konkurencija tarp panašių paslaugų. Kadangi bendrųjų fondų valdymas yra neapmokestinamas PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą, o tiesioginės investicijos – pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą, pagal pastarąją nuostatą individualaus portfelio valdymas taip pat turėtų būti neapmokestinamas PVM.

23 — Žr. 19 išnašoje nurodyto Sprendimo *Skandinaviska Enskilda Banken* 31 ir 32 punktus.

46. Vokietijos, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės vyriausybės motyvuoja priešingai, t. y. kad aiškus *bendrujų* investicinių fondų valdymo neapmokestinimas PVM neišvengiamai reiškia, kad *atskiriems* aktyvams valdyti taikomas bendrasis principas, pagal kurį PVM turi būti apmokestinamos visos apmokestinamojo asmens atlygintinai teikiamos paslaugos; ir kad jeigu 135 straipsnio 1 dalies f punktas apimtų turto valdymą apskritai, 135 straipsnio 1 dalies g punkte bendrieji fondai nebūtų aiškiai neapmokestinami PVM. Jos taip pat nurodo Teisingumo Teismo teiginį Sprendime *Abbey National*²⁴, kad 135 straipsnio 1 dalies g punkte numatyto neapmokestinimo tikslas yra palengvinti *smulkiųjų* investuotojų investicijas į investavimo subjektų investicinius vienetus; nesiekama palengvinti investicijų tiems, kurie turi pakankamai kapitalo, kad galėtų pasinaudoti portfelio valdymo paslaugomis.

47. Nors galiu visiškai suprasti *Deutsche Bank* ir Komisijos pozicijos logiką ir nemanau, kad jų palaikomas rezultatas yra nepagrįstas, esu linkusi laikytis nuomonės, kad pagal tokį PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą kaip dabar šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo paslaugos nėra neapmokestinamos PVM. Gali būti, kad ateityje pakeitus šį straipsnį klausimas bus aiškiai išspręstas neapmokestinimo PVM naudai, tačiau tai turi padaryti Taryba, kurioje Komisijos pasiūlymai tebesvarstomi²⁵.

48. Savo vertinimą grindžiu toliau nurodytais motyvais.

49. Pirma, tiesa yra tai, kad teikiama paslauga, vertinama kaip visuma, apima sandorius dėl vertybinių popierių, įskaitant derybas dėl jų. Šie aspektai atskirai būtų neapmokestinami PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą. Tačiau paslaugą veikia apibūdina kitas jos elementas, t. y. informacijos apie rinką rinkimas ir naudojimas, taip pat iš anksčiau turimos žinios ir patirtis, kad būtų priimami informacija pagrįsti sprendimai dėl kiekvieno vertybinių popierių portfelio valdymo pagal pasirinktą individualią strategiją. Neginčijama, kad šiam aspektui, jeigu jis numatytas kaip savarankiška paslauga, neapmokestinimas PVM pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą negali būti taikomas.

50. Todėl neatrodo, kad galima daryti išvadą, jog nagrinėjamos paslaugos, vertinamos plačiai, sudaro akivaizdžią visumą ir jų esmė iš principo atitinka toje nuostatoje aprašytas konkrečias esmines funkcijas. 135 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sritis iš pirmo žvilgsnio apsiriboja tik sandorių, dėl kurių gali būti sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos su vertybiniais popieriais susijusios šalių teisės ir pareigos, vykdymu arba derybomis dėl jų²⁶. Šioje byloje nagrinėjama paslauga sudaro *akivaizdžią* visumą, todėl jos negalima tapatinti tik su viena iš jos sudedamųjų dalių. Tačiau aplinkybė, kad vyraujantis jos aspektas yra patirties įgijimas ir panaudojimas informacija pagrįstiems sprendimams priimti, reiškia, kad ji nepriskiriama prie 135 straipsnio 1 dalies f punkte aprašytų konkrečių esminių funkcijų.

51. Antra, yra sunku pateikti aiškų ir tikslą atitinkantį 135 straipsnio 1 dalies f punkto aiškinimą, iš kurio būtų galima spręsti, kad šia nuostata, vertinama atskirai, atsižvelgiant į finansiniams sandoriams taikomų neapmokestinimo atvejų grupę arba atsižvelgiant į visą 135 straipsnyje nurodytų neapmokestinimo atvejų sąrašą, siekiama apimti šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo paslaugas.

52. Vertinant 135 straipsnio 1 dalies f punktą atskirai, pažymėtina, kad jame nenurodytas jo tikslas. Vienintelis rodiklis, kuris visai nepadedą, yra tas, kad sandoriams dėl vertybinių popierių, susijusiems su materialiuoju turtu, neapmokestinimas PVM netaikomas. Teisingumo Teismo sprendimuose paprasčiausiai pabrėžiama, kad neapmokestinimas apsiriboja sandorių, kuriais gali būti sukuriamos, pakeičiamos arba panaikinamos teisės ir pareigos, vykdymu arba derybomis dėl jų.

24 — Nurodytas 5 išnašoje, 62 punktą.

25 — Žr. 7 punktą ir 8 išnašą.

26 — Žr. 37 punktą ir 22 išnašą.

53. Kalbant apie Teisingumo Teismo nurodytus finansinių sandorių neapmokestinimo bendruosius tikslus²⁷, neatrodo, kad dėl nagrinėjamų paslaugų kiltų kokių nors sunkumų, susijusių su apmokestinimo pagrindo ar atskaitytinės sumos nustatymu (kitais nei pagrindiniai sandoriai dėl vertybinių popierių, kurie pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą yra aiškiai neapmokestinami PVM), dėl jų apmokestinimo taip pat nepadidėtų vartojimo paskolos kaina. Be to (vėlgi kitaip nei pagrindinių sandorių atveju), neatrodo, kad portfelio valdymą, kaip yra nurodęs generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo, apimtų „sandoriai, kurie, atsižvelgiant į jų dažnumą ir įprastą pobūdį, yra pagrindinis valstybių narių finansinių sistemų ir todėl jų ekonominės veiklos komponentas“²⁸. O jeigu tikrasis tikslas buvo toliau taikyti valstybėse narėse anksčiau galiojusius neapmokestinimo atvejus²⁹, galima pažymėti, kad iki 1972 m. portfelio valdymas buvo apmokestinamas visose pirmosiose valstybėse narėse³⁰.

54. Vertinant visą 135 straipsnio 1 dalyje numatytų neapmokestinimo atvejų sąrašą, aišku, kad neįmanoma nustatyti bendro tikslo. Atitinkamos paslaugos, t. y. ne tik jau apsvarstytieji „finansiniai sandoriai“, apima įvairius dalykus, kaip antai pašto ženklai, azartiniai lošimai, žemės tiekimas, nekilnojamojo turto finansinė nuoma ir nuoma.

55. Be to, nepaisant Komisijos per posėdį išsakyto argumento, Šeštosios direktyvos 13B straipsnio d punkto 5 dalies rengimo istorija nesuteikia man šiuo atžvilgiu ypač daug informacijos. Nuostata „ši išimtis neapima su tokiais sandoriais susijusių paslaugų teikimo“, kurios nebuvo pirminiame pasiūlyme, iš tikrųjų buvo įtraukta³¹, tikriausiai Europos Parlamento pastangomis, bet paskui Taryba ją vėl išbraukė. Tačiau nesant jokio aiškesnio požymio, šitokį aiškumo vengimą būtų galima aiškinti kaip atitinkantį bet kurią poziciją.

56. Todėl, atsižvelgdama į poreikį neapmokestinimo atvejus griežtai aiškinti kaip bendrosios taisyklės, kad PVM apmokestinamos visos apmokestinamojo asmens už atlygį teikiamos paslaugos, išimtis, negaliu daryti išvados, jog, siekiant tikslo pagal PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies f punktą, būtina, kad individualaus portfelio valdymas būtų įtrauktas į jame numatyto neapmokestinimo taikymo sritį.

57. Vis dėlto nepamirštinas mokesčių neutralumo aspektas, kalbant apie 135 straipsnio 1 dalies f ir g punktus.

58. Teisingumo Teismas tikrai yra nurodęs, kad pagal PVM sistemai būdingą mokesčių neutralumo principą panašios konkuruojančios paslaugos PVM tikslais negali būti vertinamos skirtingai ir kad 135 straipsnio 1 dalies g punkte numatyta išimtimi siekiama užtikrinti šį neutralumą, kalbant apie pasirinkimą tarp tiesioginio investavimo į vertybinius popierius ir investavimo per bendrąsias įmones³².

59. Taip pat sutinku, kad individualaus portfelio valdymas bent tam tikru mastu konkuruoja su abiem minėtais investavimo būdais. Tačiau, kaip tapo dar aiškiau per posėdį, bet kurio investuotojo pasirinkimas, jeigu jis turi pakankamai turto, kad galėtų pasirinkti, gali priklausyti nuo daugelio įvairių veiksnių, ir PVM taikymas bus tik vienas iš jų³³. Ir net jeigu PVM taikymas kai kuriais atvejais gali būti motyvas, neaišku, ar apmokestinimas, kurio rezultatas yra pirkimo PVM atskaita, galiausiai būtinai bus

27 — Žr. šios išvados 36 punktą.

28 — Žr. 20 išnašą.

29 — Žr. 20 išnašą.

30 — Žr. G. Hutchings „Les opérations financières et bancaires et la taxe sur la valeur ajoutée“, *Commission des Communautés européennes*, Collection études, Série concurrence – Rapprochement des législations n°22, Brussels, 1973.

31 — Žr. siūlytų pakeitimų p. 37, OL C 121, p. 34.

32 — Žr. šios išvados 36 punktą.

33 — Kelių šalių nurodyta analogija su specialiai pritaikytų ir masinės gamybos drabužių skirtumu tam tikru požiūriu yra dalinio dviejų investavimo sprendimų konkuravimo pavyzdys, tačiau jis pernelyg supaprastintas.

gerokai mažiau palankus klientui nei neapmokestinimas PVM, nes pirkimo PVM yra negrįžtamai įtrauktas į paslaugų kainą. Kaip buvo pažymėta per posėdį, ir portfelio valdymas, ir specialieji investiciniai fondai pritraukia didelius investuotojus, kurie gali būti apmokestinamieji asmenys, turintys teisę į atskaitą.

60. Be to, nors PVM sistemai būdingu mokesčių neutralumo principu galima paaiškinti tiek tiesioginėms investicijoms, tiek bendriesiems investiciniams fondams valdyti taikomų aiškių išimčių tarpusavio ryšį, nesutinku, kad dėl šio principo gali būti išplėsta aiškos išimties taikymo sritis, jeigu šiuo atžvilgiu nėra aiškos formuluotės. Kaip per posėdį pažymėjo Vokietijos vyriausybė, išimties pagrįstumą gali lemti ne pagrindinis principas ar pirminės teisės norma, bet aiškinimo principas, taikomas kartu su griežto išimčių aiškinimo principu ir kaip šio principo apribojimas. Iš teismo praktikos aišku, kad veiklos rūšys, kurios yra tam tikru mastu palyginamos, taigi tam tikru mastu konkuruoja, PVM tikslais gali būti vertinamos skirtingai, jeigu skirtingas vertinimas yra aiškiai numatytas³⁴. Be to, jeigu visos veiklos rūšys, kurios tarpusavyje iš dalies konkuruoja, PVM tikslais būtų vertinamos vienodai, galutinis rezultatas būtų absoliučiai visų PVM taikymo skirtumų pašalinimas, nes praktiškai visos veiklos rūšys viena su kita šiek tiek sutampa. Aišku, kad tai būtų absurdiška, ir taip (galbūt) būtų panaikintos visos išimties, nes PVM sistema yra tik sandoriams apmokestinti.

61. Ir, atvirksčiai, panašūs Vokietijos ir Nyderlandų vyriausybių argumentai, – jiems pritaria mokesčių administratorius ir Jungtinė Karalystė, – jog bendriesiems investiciniams fondams valdyti taikomas neapmokestinimas reiškia, kad individualaus turto valdymas nėra neapmokestinamas ir kad jeigu 135 straipsnio 1 dalies f punktas apimtų turto valdymą apskritai, nebūtų poreikio neapmokestinti bendrųjų fondų valdymo, man atrodo ypač įtikinami.

62. Per posėdį Komisija vis dėlto teigė, kad nors specialiųjų investicinių fondų valdymas (t. y. šioje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo atitikmuo), pasak jos, pagal 135 straipsnio 1 dalies f punktą jau yra neapmokestintas PVM, atleidimas nuo mokesčio pagal 135 straipsnio 1 dalies g punktą būtinas, kad būtų neapmokestinami tokie sandoriai kaip tokių fondų akcijų (vienetų) emisija ir išpirkimas, jeigu jomis neprekiuojama vertybinių popierių biržoje. Tačiau nematau pagrindo manyti, jog vien todėl, kad tokie sandoriai yra būdingi bendriesiems investiciniams fondams ir neturi atitiktens individualaus portfelio valdymo atveju, jiems nebūtų taikoma 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta išimtis, jeigu ši išimtis faktiškai apimtų turto valdymo paslaugas apskritai, nepaisant investavimo formos, kaip ir turėtų būti iki galo vadovaujantis Komisijos aiškinimu.

63. Atsižvelgdama į visa tai, kas nurodyta, laikausi nuomonės, kad 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas neapima pagrindinėje byloje nagrinėjamo pobūdžio portfelio valdymo paslaugų.

Paslaugų teikimo vieta (3 klausimas)

64. Pagrindinės bylos aplinkybių laikotarpiu PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punkte buvo numatyta, kad „banko, finansinių ir draudimo paslaugų“ teikimo vieta, jeigu paslaugos teikiamos ne Bendrijoje įsisteigusiems klientams arba Bendrijoje, tačiau kitoje šalyje nei paslaugų teikėjas įsisteigusiems apmokestinamiesiems asmenims, iš esmės yra kliento verslo arba gyvenamoji vieta.

65. *Bundesfinanzhof* kartu su visais pastabas Teisingumo Teismui pateikusiais asmenimis laikosi nuomonės, kad „banko, finansinės ir draudimo paslaugos“, kaip jos apibrėžtos 56 straipsnio 1 dalies e punkte, apima visus 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose išvardytus sandorius. Jeigu, kaip jau padariau išvadą, šioje byloje nagrinėjamos rūšies portfelio valdymo paslaugoms netaikoma nė viena iš tų išimčių, reikia nustatyti, ar ir joms vis dėlto yra taikomas 56 straipsnio 1 dalies e punktas.

34 — Pavyzdžiui, žr. 2009 m. spalio 29 d. Sprendimą *NCC Construction Danmark* (C-174/08, Rink. p. I-10567) 36 ir paskesnius punktus ir generalinio advokato Y. Bot išvados 47–54 punktus.

66. Beveik visi pastabas pateikę asmenys mano, kad 56 straipsnio 1 dalies e punktas taikomas nagrinėjamos paslaugoms. Jie savo motyvavimą grindžia tuo, kad nuostata suformuluota plačiai ir joje nepateikiama jokia nuoroda nei į tos pačios direktyvos 135 straipsnį, nei į jokią kitą ES teisės nuostatą, kuri galėtų apriboti šios frazės taikymo sritį.

67. Su tuo nesutinka tik Vokietijos vyriausybė. Ji remiasi Sprendimu *Swiss Re Germany Holding*³⁵, kuriame Teisingumo Teismas nurodė, jog bendros PVM sistemos geras funkcionavimas ir vienodas aiškinimas reikalauja, kad sąvokos „draudimo“ ir „perdraudimo sandoriai“, numatytos (nagrinėjamo laikotarpiu) PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir 135 straipsnio 1 dalies a punkte, nebūtų aiškinamos skirtingai, jei taikomos vienoje ar kitoje iš šių nuostatų. Jos nuomone, šį motyvavimą pagal analogiją reikėtų taikyti „finansiniams sandoriams“. Tik vadovaujantis tokia pozicija ir taikant ją vienodai gali būti užtikrintas pakankamas teisinis saugumas, siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo arba neapmokestinimo pavojaus.

68. Šie argumentai manęs neįtikina.

69. Sprendime *Swiss Re Germany Holding* pateikti motyvai susiję su tuo, kad 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir 135 straipsnio 1 dalies a punkte draudimui vartojamos iš esmės tapačios sąvokos: „draudimo sandoriai, įskaitant perdraudimą“ ir „draudimo ir perdraudimo sandoriai“. Siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo arba neapmokestinimo, šios tapačios sąvokos turi būti aiškinamos vienodai. Tačiau tarp „banko“ ir „finansinių“ sandorių 56 straipsnio 1 dalies e punkte ir bet kurio iš 135 straipsnio 1 dalies b–g punktuose išvardytų sandorių tokios paralelės nėra. Nė vienoje iš minėtų nuostatų apskritai nėra vartojamos sąvokos „banko“ ar „finansiniai“. Išvardyti sandoriai yra akivaizdžiai finansinio pobūdžio ir dauguma jų gali būti vykdomi bankų, tačiau nebūtinai vien jų, ir juose tikrai išsamiai neišvardyti visi sandoriai, kuriuos gali vykdyti bankas arba kuriuos galima apibūdinti kaip finansinius.

70. Be to, jeigu 56 straipsnio 1 dalies e punkto taikymo sritis sutaptų su 135 straipsnio 1 dalies a–g punktų taikymo sritimi, jis būtų mažai tikslingas arba visiškai netikslingas. Visos paslaugos, kurias apima 135 straipsnio 1 dalies a–g punktai, yra aiškiai neapmokestinamos PVM. Kadangi jos nėra apmokestinamos mokesčiu ir jis nuo jų neatskaitomas, šių paslaugų teikimo vieta PVM tikslais iš esmės neturi reikšmės.

71. Šiuo atžvilgiu Vokietijos vyriausybė per posėdį pareiškė, jog dėl to, kad sprendimą, ar paslauga yra neapmokestinama PVM, priima paslaugos teikimo valstybės narės institucijos, pirmiausia reikia nustatyti paslaugos teikimo vietą. Tačiau atrodo, kad toks požiūris yra nelogiškas, nes jo laikantis reikėtų nustatyti, ar paslauga neapmokestinama PVM (ar ją apima 135 straipsnio 1 dalies a–g punktai), siekiant nustatyti valstybę narę, kurios institucijos yra atsakingos už sprendimą, ar paslauga yra apmokestinama PVM. Be to, jo laikantis neatsižvelgiama į aplinkybę, kad pagal 56 straipsnio 1 dalies e punktą paslaugos teikimo vieta gali būti ne Bendrijoje. Bet kuriuo atveju sunku patikėti, kad teisės aktų leidėjas būtų priėmęs konkrečią normą vien tam, kad nustatytų instituciją, atsakingą už paslaugos pripažinimą neapmokestinama PVM, kai ši paslauga neapmokestinama PVM visose valstybėse narėse.

72. Galiausiai 56 straipsnio 1 dalies e punktą ir 135 straipsnio 1 dalies 1 dalį bei 2 dalies d punktą aiškinant kartu matyti, kad seifų nuoma pagal 56 straipsnį priskiriama prie „bankų, finansinių ir draudimo sandorių“, o pagal 135 straipsnį – prie „nekilnojamojo turto lizingo [finansinės nuomos] ar nuomos“.

35 — Nurodytas 10 išnašoje, 31 ir 32 punktai.

73. Darau išvadą, kad 56 straipsnio 1 dalies e punktas apima bent kai kuriuos kitus sandorius, nei išvardytieji 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose. Kyla klausimas, ar jie apima šioje byloje nagrinėjamo pobūdžio portfelio valdymo paslaugas.

74. Man atrodo, kad pagal 56 straipsnio 1 dalies e punkto formuluotę ir Teisingumo Teismo praktiką į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai. Portfelio valdymas yra finansinio pobūdžio paslauga. 56 straipsnio 1 dalies e punktas suformuluotas plačiai ir jo taikymo sritis neapima tik seifų nuomos. Pagal nuoseklią Teisingumo Teismo praktiką Šeštosios direktyvos 9 straipsnio 2 dalis (kurios penktoji įtrauka buvo tapati šioje byloje taikytinam PVM direktyvos 56 straipsnio 1 dalies e punktui) neturi būti aiškinama siaurai³⁶. Todėl nėra priežasties į tos nuostatos taikymo sritį neįtraukti jokių finansinių paslaugų, išskyrus seifų nuomą (jeigu tai iš tiesų yra finansinė paslauga). Be to, kaip pažymėjo Komisija, pabrėžusi, kad PVM direktyvoje esančios savarankiškos sąvokos turi būti aiškinamos tik atsižvelgiant į bendrą PVM sistemą, nėra jokios priežasties remtis kokia nors kita ES priemone, pavyzdžiui, Direktyva 2004/39³⁷, kurią nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Išvada

75. Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, manau, kad Teisingumo Teismas į *Bundesgerichtshof* pateiktus klausimus turėtų atsakyti taip:

1. Pagrindinėje byloje nagrinėjamo pobūdžio portfelio valdymo paslaugos PVM tikslais yra viena paslauga.
2. Tokioms paslaugoms netaikomas 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 135 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas neapmokestinimas.
3. Direktyvos 2006/112 56 straipsnio 1 dalies e punkte nurodyti „bankų, finansiniai ir draudimo sandoriai“ neapsiriboja išvardytaisiais 135 straipsnio 1 dalies a–g punktuose ir apima, be kita ko, pagrindinėje byloje nagrinėjamo portfelio valdymo paslaugas.

36 — Pavyzdžiui, žr. 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Dudda* (C-327/94, Rink. p. I-4595) 21 punktą; 12 išnašoje nurodyto Sprendimo *Levob Verzekering* 34 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

37 — 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 93/22/EEB (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 263).